

УДК 32: 001. 891.3 (075)

Воронянський О.В.
Харківський національний технічний
університет сільського господарства
імені Петра Василенка

СТАНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ БОРТЬБИ ГРУП ІНТЕРЕСІВ

Автор розглядає основні етапи формування системи державної влади в Україні на основі дослідження еволюції механізму розподілу ресурсів та ренти від використання державної власності. Показано, що зміни системи владних відносин зумовлені боротьбою потужних бізнес-груп за використання інститутів представницької демократії в якості інструменту реалізації власних економічних та політичних інтересів.

Ключові слова: бізнес-групи, вертикаль влади, розподіл ресурсів.

Воронянський А.В. СТАНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ В УКРАИНЕ КАК РЕЗУЛЬТАТ БОРЬБЫ ГРУПП ИНТЕРЕСОВ

Автор рассматривает основные этапы формирования государственной власти в Украине на основании исследования эволюции механизма распределения ресурсов и ренты от использования государственной собственности. Показано, что изменения системы властных отношений обусловлены борьбой мощных бизнес-групп за использование институтов представительской демократии в качестве инструмента реализации собственных экономических и политических интересов.

Ключевые слова: бизнес-группы, вертикаль власти, распределение ресурсов.

Voronyansky A. FORMATION OF STATE POWER IN UKRAINE AS A RESULT STRUGGL OF INTEREST GROUPS

The author examines the main stages of the system of government in Ukraine based on a study of the evolution mechanism of resource allocation and profit from the use of public property. Shown that changes of power relations caused by the struggle of powerful business groups for the use of institutions of representative democracy as an instrument of its own economic and political interests.

Key words: business groups, vertical power, allocation of resources.

Одне з найважливіших завдань демократичної системи — протистояти монополізації державної влади однією з фракцій правлячої еліти. Зокрема, цьому слугує поділ сучасної державної влади на три незалежні гілки — законодавчу, виконавчу й судову. Проте й у цих умовах у багатьох державах відбувається перманентна боротьба за концентрацію всіх реальних владних повноважень в одних руках. Незалежна Україна також не уникала цієї боротьби.

Проблему формування взаємовідносин між Президентом і Верховною Радою в процесі боротьби за контроль над вертикаллю виконавчої влади піднімали ряд українських дослідників, зокрема Б.Литвин, С. Рябов, Ю. Тодика, В. Яворський. Однак вони розглядали дане питання лише з точки зору еволюції інститутів державної влади, не досліджуючи вплив на даний процес боку інших суб'єктів політичної та економічної діяльності (т. зв. груп інтересів). Дана стаття ставить за мету заповнити вказану лаку у вивченні еволюції політичної системи України.

Із точки зору теорії політичних систем, метою політичної влади є контроль над роз-

поділом ресурсів, доступних для даного суспільства. Виходячи з даного положення, в формуванні системи державної влади в Україні можна виділити два основні напрямки: пов'язаний із перерозподілом ресурсів на рівні окремих регіонів (де групи інтересу набували характеру регіональних адміністративно-економічних угруповань — РАЕУ) та пов'язаний із перерозподілом на рівні окремих галузей господарства (де групи інтересу набували характеру галузевих адміністративно-економічних — ГАЕУ). Відповідно можна говорити про три основні етапи формування системи державної влади в Україні.

Перший — початок 1990-х рр., коли перерозподіл державної та колгоспно-кооперативної власності, що були створені в період існування СРСР, можна було здійснювати на рівні окремих регіонів. Уже у першій половині 1990-х рр. наявність і вплив груп інтересів була зафіксована українськими дослідниками як один із важливих чинників формування системи влади [1, с. 420-424]. На цьому етапі найбільший вплив на процес формування і функціонування влади мали РАЕУ, пов'язані з експлуатацією державної власності (рентою). Це т.зв. червоні директори та радгоспно-колгоспні барони, що використовували владні ресурси для встановлення особистого контролю над підприємствами, які номінальне перебували у власності держави, та для отримання державних замовлень і кредитів, дотацій і субсидій під виконання цих замовлень.

На той час вирішальною умовою для успішної реалізації таких бізнес-схем була наявність груп прикриття на рівні області, до яких входили голови виконкомів рад, керівники управлінь МВС та обласних прокуратур. Відносний імунітет регіональних владних угруповань на початку 1990-х рр. ґрунтувався на положеннях першої редакції Закону „Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування”, а також Конституції УРСР, відповідно до яких керівництво виконкомів обласних Рад концентрувало в своїх руках всю повноту виконавчої влади на своїх територіях і при цьому обиралося на місцях, так що центральний апарат державної влади не мав прямих важелів для його легітимного усунення [2; 3].

Система державних замовлень дозволяла керівникам державних підприємств отримувати пільгові кредити і дотації. Кредити надавали під 20% річних, отже, у 1992–1994 рр., коли річна інфляція сягала сотень і тисяч процентів, найелементарнішим способом

стягування ренти була купівля-продаж валюти й повернення кредитів із відсотками державі з отриманням надприбутків на різниці курсів [4].

Про обсяги фактично неконтрольованих державою коштів, до яких мали доступ РАЕУ у першій половині 1990-х рр., свідчать підрахунки експертів Міжнародного валютного фонду, згідно з якими лише державні кредити українським підприємствам у 1992 р. склали 65% ВВП, а в 1993 р. — 47% [5].

Вказана система стягнення ренти призвела до посилення РАЕУ, які мали в свою чергу вертикальне підпорядкування по лінії Рад, оскільки саме Верховна Рада здійснювала всю повноту влади від імені України: формувала уряд, мала право відмінити рішення органів виконавчої влади і розпустити місцеві Ради всіх рівнів. Співвідношення виконавчої і законодавчої гілок влади почало змінюватися лише після введення в Україні посади Президента. У лютому – березні 1992 р. були уведені в дію Закони „Про Представника Президента України” [6] і „Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування” [7]. Відповідно до цих законів за Верховною Радою залишалися законодавчі функції і контроль за діяльністю місцевих Рад, однак вертикальне підпорядкування Рад скасовувалося, так само як і прямий вплив законодавців на виконавчу владу – виконкоми й уряд [6, с.611-614]. Парламент міг тільки погоджувати з Президентом склад Кабінету Міністрів. Президент же, ставши над урядом, одержав у своє розпорядження відокремлену від Верховної Ради вертикаль виконавчої влади в особі Представників Президента, які здійснювали до того ж контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування [6, с.691]. При цьому Представники Президента отримали у своє підпорядкування не тільки місцевий бюджет (що реально вилучало його зі сфери впливу законодавців і місцевого самоврядування), але й функції контролю за здійсненням Конституції і законодавства на даній території, фактично підміняючи прокуратуру та судову владу і підпорядковуючи їх собі (останнє, втім, прямо передбачалося законом, де Представники Президента іменувалися вищими державними посадовими особами на даній території) [6, с.692-693]. Юридична невизначеність багатьох сторін нових законів доповнювалася положенням про те, що всі питання діяльності Представників Президента, не передбачені законодавством, повинні були безпосередньо

регулюватися актами Президента [6, с.697]. Таким чином, склалася ситуація, за якої, незважаючи на існування Рад, реальне управління регіонами перейшло до рук виконавчої влади.

Наступним кроком посилення виконавчої владної вертикалі стало позбавлення вже наприкінці березня 1992 р. (відповідно до нової редакції Закону „Про Представників Президента України”) районних і обласних Рад своїх виконавчих органів і перетворення їх у чисто представницькі інституції без значних реальних повноважень. Якоюсь мірою залишки самоврядування зберігалися лише в населених пунктах.

Проте закріплення контролю Президента над виконавчою владою виявилось недовговічним, оскільки Президент не міг спертися на стійку парламентську більшість. Зі свого боку, РАЕУ, представлені у Верховній Раді, намагаючись захистити себе від подальшої експансії Президента, домоглися внесення в Закон „Про Представників Президента України” положення про те, що останні не можуть бути одночасно і членами парламенту. Після цього були припинені депутатські повноваження понад тридцяти державних чиновників, що істотно знизило ступінь впливу Президента в самій Раді. Тому, коли у вересні 1993 року Верховна Рада ухвалила провести дострокові президентські вибори, Президент пішов на поступки. В результаті 3 лютого 1994 року з’явився Закон „Про формування місцевих органів влади і самоврядування”, який ліквідував інститути Представників Президента і місцевих адміністрацій, а також відновлював діяльність виконкомів місцевих Рад [8, с.638-639].

Другий етап створення системи державної влади в Україні, що розпочався із приходом на президентський пост Л.Кучми в 1994р., остаточно отримав організаційне оформлення із прийняттям Конституції 1996р., згідно з якою вертикаль виконавчої влади будувалася через державні адміністрації, фактично підпорядковані Президенту. Більшість РАЕУ втратили реальний контроль над розподілом ресурсів на своїх територіях без серйозного спротиву, оскільки на той час ці ресурси значною мірою були вже вичерпані. На перше місце вийшли ГАЕУ, пов’язані із отриманням ренти через банківсько-фінансову, транспортну (насамперед залізницю) та газотранспортну системи, а також металургію, вуглевидобувну, гірничозбагачувальну та хімічну галузі. Так, створена при Міністерстві енергетики фірма,

отримавши держзамовлення на експорт електроенергії та безвідсотковий кредит у 8 млн доларів США, повернула державі 25% виручки, а решту віднесла до бартерних операцій. Майже третина кредиту пішла на особисті потреби засновників фірми [4, с.96].

Уже із середини 1990-х рр. надзвичайно важливим джерелом стягування ренти став доступ до посередницьких операцій з енергоносіями. Куплений за фіксованою ціною в Росії й Туркменістані під державні гарантії та за державні субсидії природний газ перепродувався за ціною вищою як в Україні, так і за її межами (у Польщі, Угорщині, Словаччині), — останнє було ще вигіднішим, оскільки не потрібно було сплачувати ціну транзиту; транспортування оплачувалося не грошима, а тим самим газом (25-30 млрд кубометрів щорічно). При цьому реальний облік газу як через технічні, так і через організаційні причини був неможливий, отже, виникала можливість привласнювати невраховані об’єми, отримуючи надприбутки від їх продажу [9]. Оскільки газ продавався за бартерними схемами, посередницькі фірми уникали оподаткування. При цьому, якщо виникала проблема боргу, держава покривала його за рахунок бюджету.

Із середини 1990-х рр. поряд із доступом до посередницьких операцій з енергоносіями найшвидшими методами збагачення стали т. зв. трастові піраміди (привласнення за безцінь ваучерних сертифікатів), придбання за мізерними цінами державних підприємств шляхом акціонування (за підрахунками українських аналітиків, до 2001 р. 58% приватизованих підприємств належали до цієї категорії [10]), або через доведення їх до банкрутства (саме на середину – другу половину 1990-х рр. припав пік справ про банкрутство підприємств: 1994 р. – 194, 1995 р. — 2000, 1996 р. — 2800, 1997 р. — 6700 [11, р. 581]). Стандартна схема банкрутства передбачала санацію державного підприємства, яке його керівництво доводило до відповідного стану, розгляд справи у суді та продаж підприємства структурам, створеним його ж керівниками. Така схема вимагала міцних зв’язків із центральними органами влади та прикриття з боку центральних фіскальних і силових структур. Тому в цей період в основі побудови груп інтересів регіональний принцип заміщується галузевим. Перш за все еволюціонували в ГАЕУ угруповання Дніпропетровсько-Криворізького регіону та Донбасу, які в середині 1990-х рр. мали можливість розпоряджатися значними масами сировини та природних копалин на території

своїх областей завдяки розміщенню відповідних галузевих міністерств саме в Дніпропетровську та Донецьку. В той же час РАЕУ інших регіонів опинилися фактично відстороненими від основних механізмів розподілу ренти на територіальні ресурси, в тому числі прибутки від виробництва та комерційно-фінансову діяльність.

Оскільки контроль за розподілом ресурсів у цей період вимагав утримання всієї владної вертикалі, Л. Кучма, який зайняв на той час президентську посаду, віддав перевагу більш жорсткій формі державного управління, відразу ж почавши форсовано відроджувати вертикаль самостійної виконавчої влади.

Першим його кроком на цьому шляху було підпорядкування собі голів районних і обласних Рад Указом Президента від 6 серпня 1994 р. „Про забезпечення керівництва структурами державної виконавчої влади на місцях” [12]. Указ цей протирічив тодішній Конституції, оскільки голови обиралися на свої посади населенням регіону і Президент не мав законних повноважень ні на їх усунення, ні на керівництво їхньою діяльністю.

Тому незабаром було здійснено і другий крок у цьому напрямку. 8 червня 1995 р. між Президентом і Верховною Радою був укладений Конституційний Договір — унікальний з правової точки зору документ, відповідно до якого і Конституція і все законодавство в цілому могли застосовуватися лише остільки, оскільки вони не суперечили цьому Договорові [13, с.335].

Відповідно до Конституційного Договору Верховна Рада цілком позбавлялася поточного контролю за діяльністю не тільки Кабінету Міністрів і органів державного управління, але і місцевих Рад, котрі у свою чергу позбавлялися майже всіх своїх повноважень і ставилися під керівництво глав місцевих державних адміністрацій, призначуваних особисто Президентом [13, с.345]. Формально самоврядування зберігалось лише на рівні населених пунктів, де залишалися виконкоми Рад, а їхні голови обиралися загальним голосуванням населення. До того ж було передбачено, що головою обласної (районної) Ради і главою відповідної державної адміністрації є одна й та ж особа, причому обрана як голова Ради загальним голосуванням. З одного боку, це ставило Ради під контроль Президента, але з іншого — могло в перспективі призвести до деякої самостійності глав місцевих адміністрацій. До того ж у Верховній Раді залишався такий важливий інструмент контролю за

виконавчою владою як у центрі, так і на місцях, як формування державного бюджету.

Тому як доповнення до Конституційного Договору через парламент було проведено ще два документи: Указ Президента від 21 серпня 1995 р. „Про Положення про обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації і Положення про районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації” [14] та Указ Президента від 30 грудня 1995 р. „Про делегування повноважень державної виконавчої влади головам і керованим ними виконкомом сільських, селищних і міських Рад” [15], по котрим місцева держадміністрація одержала право вносити зміни в бюджет і встановлювати місцеві податки. Згідно світової практики конституційного права такі повноваження є прерогативою законодавчої гілки влади і навіть теоретично не можуть належати владі виконавчій.

З огляду на, що ще 28 травня 1995 р. нова редакція Закону „Про бюджетну систему України” внесла додаткові обмеження на формування і використання власних бюджетних ресурсів місцевими Радами [16], місцеве самоврядування (а з ним і РАЕУ, що фактично тримали його під своїм впливом) було вже тоді реально поставлено під контроль президентської влади.

Оскільки Президент таким чином зосередив у своїх руках контроль над розподілом ресурсів, для адміністративно-економічних угруповань, які ще не мали достатніх фінансових потужностей для вирішального впливу на президентську вертикаль виконавчої влади, основним місцем владного конфлікту у боротьбі за ресурси став парламент. Саме в цей період остаточно оформилися й головні засади моделі т. зв. фасадної демократії, коли інститути політичного представництва і волевиявлення (політичні партії, Верховна Рада, вибори) перетворюються на інструмент досягнення інтересу цих угруповань [17].

Конституція 1996 р. стала компромісом між Президентом і представленими у Верховній Раді регіональними угрупованнями щодо впливу на виконавчу гілку влади [18]. Відповідно до Конституції парламент отримав право давати згоду Президенту на призначення прем'єр-міністра, затверджувати програму уряду, а також один раз протягом парламентської сесії відправити уряд у відставку. При цьому парламент не впливав на призначення і відставку окремих членів уряду. Президент же отримав право в будь-який момент без узгодження з

парламентом відправити у відставку як будь-кого з членів кабінету (включаючи прем'єра), так і весь уряд у цілому. І хоча фактично уся вертикаль виконавчої влади підпорядковувалася Президенту, він не ніс відповідальності за її діяльність (утім, як і парламент). До того ж Президент отримав право в разі потреби призначати виконуючого обов'язки прем'єр-міністра (наділеного повним обсягом повноважень прем'єра) без згоди парламенту. Проте, навіть такий урізаний вплив законодавців на верхівку виконавчої влади нівелювався тим, що значна частина функцій з керівництва органами державного управління реально виконувалася не Кабінетом Міністрів, а Адміністрацією Президента — органом, не передбаченим Конституцією, а відтак абсолютно не підконтрольним парламенту.

Реально парламент також міг не тільки проконтролювати виконання прийнятого ним бюджету, але й притягти до відповідальності винних за його невиконання. При цьому в розпорядженні виконавчої влади знаходилися різноманітні позабюджетні фонди. Судова ж влада, відповідальна за контроль за виконанням законодавства, значною мірою виявилася пов'язаною з Президентом уже тим, що згідно з Конституцією саме останній відав призначенням тих суддів, які посідають цю посаду вперше. Таким чином, законодавча влада виявилася фактично відстороненою від скільки-небудь значного впливу на прийняття найважливіших державних рішень.

Така система влади, що створювала для Президента можливість розподіляти між потужними угрупованнями державні ресурси, зумовила все більш тісну взаємодію президентської влади та найпотужніших бізнес-груп (наприкінці 1990-х – на початку 2000-х великий капітал України представляли дві донецькі, дві дніпропетровські, київська, харківська). Як відмічають оглядачі, цей союз був взаємовигідним — великий капітал надавав фінансову підтримку Президентові у його боротьбі за концентрацію влади, а Президент управляв розподілом джерел ренти, дозволяючи тим самим уникати гострих конфліктів та бізнес-воєн і сприяючи швидкому збагаченню великого капіталу. Примітивне розкрадання чи експлуатація державної власності, кредити та субсидії як джерело ренти на цей час втратили свою актуальність. Основними способами отримання надприбутку стали податкові пільги, адресна приватизація, доступ до дешевих енергоносіїв. При цьому саме перебування в ГАЕУ

тих чи інших бізнес-груп було пов'язане насамперед із можливістю доступу останніх до Президента.

Уже на початку 2000-х рр. найпотужніші бізнес-групи, завдяки надаваній їм ренти, зосередили в своїх руках концентрацію ресурсів, достатню для вирішального впливу на прийняття державних рішень. Це дозволило їм у політичній площині поступово переорієнтуватися з боротьби за вплив на Президента (який усе ще контролював процес великої приватизації та розподіл ренти від використання державних ресурсів, однак різке скорочення державного сектору економіки суттєво звузило обсяг останніх) на боротьбу за доступ до реальної державної влади. З середини 2000-х рр. розпочався третій етап формування української політичної еліти — переважно на основі фінансово-банківської діяльності. Це пов'язано з остаточною втраченою рентабельності абсолютної більшості виробництв в Україні. Адміністративно-економічний статус більшості угруповань змінився адміністративно-фінансовим. У самих угрупованнях змінилася ієрархія відносин між державними службовцями та бізнесом, оскільки найпотужніші бізнес-групи отримали ресурсну можливість просувати на державні пости (як у міністерствах та відомствах, так і в держадміністраціях) власних ставлеників, що захищали безпосередньо їхні інтереси. Загострилася конкуренція між уже сформованими бізнес-групами на рівні публічної політики через підконтрольні їм партії, благодійні фонди, пресу. Це поряд із несприятливою зовнішньополітичною кон'юнктурою (прагнення США встановити контроль за газотранспортною системою України через зміну її непоступливого Президента) порушило стабільність системи. Ситуацією миттєво скористалися відтиснуті на периферію бізнес-групи (насамперед групи О.Мартінова, Є.Червоненка та П.Порошенка) та РАЕУ, що об'єдналися навколо В.Ющенка та Ю.Тимошенко, котрі позиціонувалися як опозиція режимові Кучми.

Результатом відкритого політичного конфлікту, який охопив найпотужніші бізнес-угруповання та очоловану Л.Кучмою вертикаль державної влади стала політична реформа, започаткована Законом „Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 р., який передбачав парламентську модель формування уряду [19, с. 48]. У результаті зміни політичної системи можливості розподілу ренти через президентський пост суттєво обмежилися. Це й ознаменувало організаційне оформлення третьо-

го етапу формування системи державної влади, яка надавала найпотужнішим бізнес-групам можливість вирішувати проблеми розподілу ресурсів через Верховну Раду, а не через кулуарні змагання за доступ до Президента.

Разом із тим, периферійні бізнес-групи, що були допущені до представництва своїх інтересів у парламенті в результаті підтримки Ю.Тимошенко та В.Ющенко, не змогли реалізувати набуті ними інституційні можливості участі у розподілі ренти від використання контрольованих через державний механізм ресурсів (так, В. Ющенко з самого початку надав контроль над розподілом ренти представникам найбільш потужних бізнес-груп із свого оточення, а з січня 2006 р., із вступом у дію основного обсягу Закону про зміни до Конституції практично втратив більшість інституційних важелів впливу на цей процес; керівництво ж фракції БЮТ у парламенті просто зажадало від всіх своїх депутатів передати картки для голосування).

Розчарування периферійних бізнес-груп у своїх політичних лідерах в кінці-кінців призвело до ситуативного союзу цих груп із найпотужнішою в фінансовому плані групою Р. Ахметова. Цей союз остаточно оформився після президентських виборів 2010 р. створенням стійкої парламентської більшості навколо контрольованої групою Р.Ахметова фракції Партії Регіонів. Однак, не довіряючи представленим у Верховній Раді ситуативним союзникам, найпотужніша бізнес-група в очікування нової парламентської виборчої кампанії отримала від Конституційного Суду визнання неконституційності парламентської реформи 2004 р., що дозволяє їй утримувати контроль над урядом (і відповідно — розподілом ресурсів та ренти) незалежно від результатів парламентських виборів. Наступним кроком у цьому напрямі логічно передбачити повернення до змішаної чи мажоритарної системи виборів у парламент, яка є інституційною підставою для президентської моделі формування уряду.

Таким чином, упродовж 1990-х - 2000-х рр. в Україні формувалася система владних відносин, яка забезпечувала економічні та політичні інтереси великих бізнес-груп та пов'язаних із ними угруповань у системі управління й силових структурах центру та регіонів. Інститути державної влади та представницької демократії дані групи використовують як інструмент просування корпоративних інтересів у конкурентній боротьбі за розподіл ресурсів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвин Б. Політична арена України. Дійові особи та виконавці / Б.Литвин. – К., 1994 — С.624.

2. Закон „Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР і місцеве самоврядування”// Відомості Верховної Ради Української РСР.– 1991. – №2. – С.24-63.
3. Конституція Української РСР.– К., 1987. – 29 с.
4. Виттковски А. Пятилетка без плана / А. Виттковски. – К., 1996. – 129 с..
5. Aslund A. Why Has Ukraine Failed to Achieve Economic Growth? // Anders Aslund, George De Menil (eds)// Economic Reform in Ukraine: The Unfinished Agenda. – New York, 2000. – P.264.
6. Закон України „Про Представника Президента України”// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 23 – С.596-698.
7. Закон України „Про місцеві Ради народних депутатів та місцеве і регіональне самоврядування”// Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 23 – С.720-816.
8. Закон України „Про формування місцевих органів влади і самоврядування”// Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 22 - С.592-648.
9. Пода В. Сколько газа воруют в Украине // Комментарии. – 2006. – 3 ноября. – С. 3-5.
10. Українська приватизація в спогадах та роздумах. – К., 2001. – 447 с.
11. Biryukov A. Bankruptcy and Legislation Reform in Ukraine / A. Biryukov// Review of Central and East European Law. – 2001. – №24. – P.581 –584.
12. Указ Президента від 6 серпня 1994 р. „Про забезпечення керівництва структурами державної виконавчої влади на місцях”// Урядовий кур’єр. – 1994. – 8 серпня.
13. Конституційний Договір між Президентом України і Верховною Радою України// Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 26. – С. 332–336.
14. Указ Президента від 21 серпня 1995 р. „Про Положення про обласні, Київську, Севастопольську міські державні адміністрації і Положення про районні, районні в містах Києві і Севастополі державні адміністрації”// Державний вісник України. – №1-2 (15-16) – 577 с.
15. Указ Президента від 30 грудня 1995 р. „Про делегування повноважень державної виконавчої влади головам і керованим ними виконкомам сільських, селищних і міських Рад”// Державний вісник України. – №7 (21) – С.425-426.
16. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про бюджетну систему України”// Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 26 – С.6–13.
17. Не прав по форме // Зеркало недели. – 2004. – 3-9 апреля.
18. Конституція України. – К.: Юрінком, 1996. – 18 с.

19. Закон України „Про внесення змін до Конституції України”// Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня

1996 року. Закон України „Про внесення змін до Конституції України” № 2222 – IV від 8 грудня 2004 року. – Харків.: Парус, 2005. – С.45-55.

УДК 323.3-098(477)

Довбня О.М.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ДІАЛОГ ВЛАДИ ТА СУСПІЛЬСТВА ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДЕМОКРАТИЧНОГО РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Стаття висвітлює проблеми участі недержавних суспільних організацій, які є необхідним елементом громадянського суспільства, що формується, в процесі демократичної трансформації сучасної України. Така участь набуває сьогодні особливої значущості в умовах розпочатих реформ, реалізація яких неможлива без залучення громадянських ініціатив.

Ключові слова: громадянське суспільство, громадянські ініціативи, недержавні суспільні організації, демократичний.

Довбня А.Н.

ДИАЛОГ ВЛАСТИ И ОБЩЕСТВА КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ДЕМОКРАТИЧЕСКОГО РЕФОРМИРОВАНИЯ УКРАИНСКОГО ГОСУДАРСТВА

Статья освещает проблемы участия негосударственных общественных организаций, представляющих необходимый элемент формирующегося гражданского общества, в процессе демократической трансформации современной Украины. Такое участие приобретает сегодня особую значимость в условиях начавшихся реформ, реализация которых немыслима без привлечения гражданских инициатив.

Ключевые слова: гражданское общество, гражданские инициативы, негосударственные общественные организации, демократический транзит.

Dovbnya O.

DIALOGUE OF POWER AND SOCIETY AS A NECESSARY CONDITION FOR DEMOCRATIC REFORM OF THE UKRAINIAN STATE

The article covers the problems of participation of non- governmental public organizations, which provide a necessary element of the emerging civil society in the process of democratic transformation of modern Ukraine. Such participation today is of particular importance in the conditions of started reforms, the implementation of which is impossible without the involvement of civil initiatives.

Key words: civil society, civil initiatives, non- governmental public organizations, democratic transit.